

Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ ΤΗΣ ΝΗΣΤΕΙΑΣ
ΚΑΙ Η ΤΗΡΗΣΙΣ ΑΥΤΗΣ ΣΗΜΕΡΟΝ

1. Ἡ νηστεία εἶναι θεία ἐντολή (Γεν. β', 16-17). Κατά τόν Μ. Βασίλειον, *«συνηλικιῶτίς ἐστι τῆς ἀνθρωπότητος· νηστεία γάρ ἐν τῷ παραδείσῳ ἐνομοθετήθη»* (*Περί νηστείας*, 1, 3. PG 31, 168A). Εἶναι μέγα πνευματικόν ἀγώνισμα καί ἡ κατ' ἐξοχήν ἔκφρασις τοῦ ἀσκητικοῦ ἰδεώδους τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπαρεγκλίτως στοιχοῦσα εἴς τε τά ἀποστολικά θεσπίσματα καί τούς συνοδικούς κανόνας καί εἰς τήν καθ' ὅλου πατερικήν παράδοσιν, διεκήρυξε πάντοτε τήν ὑψίστην ἀξίαν τῆς νηστείας διά τόν πνευματικόν βίον τοῦ ἀνθρώπου καί τήν σωτηρίαν αὐτοῦ. Εἰς τόν κύκλον τῆς λατρείας τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ Κυρίου προβάλλεται ἡ ὅλη περί τῆς νηστείας πατερική παράδοσις καί διδασκαλία διά τήν συνεχῆ καί ἀδιάπτωτον ἐγρήγορσιν τοῦ ἀνθρώπου καί τήν ἐπίδοσιν αὐτοῦ εἰς τούς πνευματικούς ἀγῶνας. Διό καί ὑμνεῖται εἰς τό Τριῴδιον ὡς χάρις πολύφωτος, ὡς ὅπλον ἀκαταμάχητον, ὡς πνευματικῶν ἀγώνων ἀρχή, ὡς καλλίστη τρίβος ἀρετῶν, ὡς τροφή ψυχῆς, ὡς πηγή φιλοσοφίας ἁπάσης, ὡς ἀφθάρτου διαγωγῆς καί ἰσαγγέλου πολιτείας τό μίμημα, ὡς μήτηρ τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων καί πασῶν τῶν ἀρετῶν.

2. Ἡ νηστεία ὡς ἀρχαιότατος θεσμός ἀπαντᾷ ἤδη εἰς τήν Παλαιάν Διαθήκην (Δευτ. θ', 18. Ἡσ. νη', 4-10. Ἰωήλ β', 15. Ἰωνᾶς γ', 5-7), βεβαιοῦται δέ ὑπό τῆς Καινῆς. Αὐτός ὁ Κύριος ἐνήστευσεν ἐπί τεσσαράκοντα ἡμέρας πρό τῆς ἐνάρξεως τῆς δημοσίας δράσεως αὐτοῦ (Λουκ. δ', 1-2) καί ἔδωκεν ὁδηγίας ὡς πρός τόν τρόπον ἀσκήσεως τῆς νηστείας (Ματθ. στ', 16-18). Εἰς τήν Καινήν Διαθήκην γενικώτερον συνιστᾶται ἡ νηστεία ὡς μέσον ἐγκρατείας, μετανοίας καί πνευματικῆς ἀνατάσεως (Μάρκ. α', 6. Πράξ. ιγ', 2. ιδ', 23. Ρωμ. ιδ', 21). Ἡ Ἐκκλησία, ἀπό τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς, διεκήρυξε τήν ὑψίστην σημασίαν τῆς νηστείας καί ὥρισε τήν Τετάρτην καί τήν Παρασκευήν ὡς ἡμέρας νηστείας (*Διδαχή* η', 1), ὡς ἐπίσης καί τήν πρό τοῦ Πάσχα νηστείαν (Εἰρηναῖος Λουγδούνου, ἐν: Εὐσεβίου, Ἐκκλησιαστική *Ἱστορία* ε', 24. PG 20, 497B-508AB). Βεβαίως, εἰς τήν ἐκκλησιαστικήν πρᾶξιν, τήν ἀνά τούς αἰῶνας μαρτυρουμένην, ὑπῆρξε ποικιλία οὐχί μόνον εἰς τήν ἔκτασιν τῆς νηστείας πρό τοῦ Πάσχα (Διονυσίου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή πρός Βασιλείδην ἐπίσκοπον*, PG 10, 1277), ἀλλά καί

ὡς πρός τόν ἀριθμόν καί τό περιεχόμενον τῶν ὑπολοίπων περιόδων νηστείας, αἵτινες διεμορφώθησαν ὑπό τήν ἐπιρροήν ποικίλων παραγόντων, πρωτίστως λειτουργικῶν καί μοναστικῶν, προκειμένου νά συντελῆται μεταξύ ἄλλων καί ἡ κατάλληλος προετοιμασία πρό τῶν μεγάλων ἑορτῶν. Οὕτως, ὁ ἄρρηκτος δεσμός νηστείας καί λατρείας παρέχει τό μέτρον καί τόν σκοπόν τῆς νηστείας καί ἀναδεικνύει τόν πνευματικόν χαρακτῆρα αὐτῆς, διό καί ἅπαντες οἱ πιστοί καλοῦνται νά ἀνταποκριθοῦν, ἕκαστος κατά τήν ἰδίαν αὐτοῦ δύναμιν καί δυνατότητα, χωρίς ὅμως νά παρέχηται καί ἐλευθερία καταφρονήσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου θεσμοῦ: «*ὅρα μὴ τις σὲ πλανήσῃ ἀπὸ ταύτης τῆς ὁδοῦ τῆς διδαχῆς... Εἰ μὲν γὰρ δύνασαι βαστάσαι ὅλον τὸν ζυγόν τοῦ Κυρίου, τέλειος ἔσει· εἰ δὲ οὐ δύνασαι, ὃ δύνῃ τοῦτο ποίει. Περὶ δὲ τῆς βρώσεως, ὃ δύνασαι, βάστασον*» (*Διδαχή* στ', 1-3).

3. Ἡ ἀληθής νηστεία, ὡς πνευματικόν ἀγώνισμα, συνδέεται πρός τήν ἀδιάλειπτον προσευχήν καί τήν εἰλικρινῆ μετάνοιαν. «*Μετάνοια χωρὶς νηστείας ἀργή*» (Μ. Βασιλείου, *Περί νηστείας* 1, 3. PG 31, 168A), ὡς ἐπίσης καί νηστεία ἄνευ ἔργων εὐποιΐας εἶναι νεκρά, ἰδίᾳ δέ κατά τήν σύγχρονον ἐποχήν, καθ' ἥν ἡ ἄνισος καί ἄδικος κατανομή τῶν ἀγαθῶν στερεῖ καί αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου ὁλοκλήρους λαούς. «*Νηστεύοντες ἀδελφοί σωματικῶς, νηστεύσωμεν καὶ πνευματικῶς· λύσωμεν πάντα σύνδεσμον ἀδικίας· διαρρήξωμεν στραγγαλιάς βιαίων συναλλαγμάτων· πᾶσαν συγγραφὴν ἄδικον διασπάσωμεν· δώσωμεν πεινῶσιν ἄρτον, καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἰσαγάγωμεν εἰς οἴκους*»(Στιχηρόν, Ἰδιόμελον Τετάρτης, Α' Ἑβδομάδος Νηστειῶν. Πρβλ. Ἡσαΐου νη', 6-7). Ἡ νηστεία δέν ἐξαντλεῖται εἰς ἁπλῆν καί τυπικήν ἀποχήν ἔκ τινων μόνον καθωρισμένων τροφῶν. «*Οὐ μέντοι ἐξαρκεῖ καθ' ἑαυτήν ἡ ἀποχὴ βρωμάτων πρὸς τὴν ἐπαινετὴν νηστείαν, ἀλλὰ νηστεύσωμεν νηστείαν δεκτήν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ. Ἀληθὴς νηστεία ἡ τοῦ κακοῦ ἀλλοτρίωσις, ἐγκράτεια γλώσσης, θυμοῦ ἀποχή, ἐπιθυμιῶν χωρισμός, καταλαλιᾶς, ψεύδους, ἐπιορκίας. Ἡ τούτων ἔνδεια νηστεία ἐστὶν ἀληθής. Ἐν τούτοις μὲν ἡ νηστεία καλόν*» (Μ. Βασιλείου, *Περί νηστείας* 2, 7. PG 31, 196D). Ἡ κατά τήν νηστείαν ἀποχή ἔκ τινων καθωρισμένων τροφῶν καί ἡ κατ' αὐτήν ὀλιγάρκεια, οὐ μόνον κατά τό εἶδος, ἀλλά καί κατά τήν ποσότητα τῶν μεταλαμβανομένων τροφῶν, ἀποτελοῦν τό αἰσθητόν στοιχεῖον τοῦ πνευματικοῦ ἀγωνίσματος. «*Ἡ νηστεία ἀποχὴ τροφῆς ἐστι κατὰ τὸ σημαινόμενον. Τροφὴ δὲ οὐδὲν δικαιοτέρους ἡμᾶς ἢ ἀδικωτέρους ἀπεργάζεται· κατὰ δὲ τὸ μυστικὸν δηλοῖ ὅτι, ὥσπερ τοῖς καθ' ἕνα ἐκ τροφῆς ἡ ζωή, ἡ δὲ ἀτροφία θανάτου σύμβολον, οὕτω καὶ ἡμᾶς τῶν κοσμικῶν νηστεύειν χρή, ἵνα τῷ κόσμῳ ἀποθάνωμεν, καὶ μετὰ τοῦτο, τροφῆς θείας μεταλαβόντες, Θεῷ ζήσωμεν*» (Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, *Ἐκ τῶν Προφητικῶν Ἐκλογαί*. PG 9, 704D-705A). Οὕτως, ἡ ἀληθής νηστεία ἀναφέρεται εἰς τήν καθ' ὅλου ἐν Χριστῷ ζωήν τῶν πιστῶν καί κορυφοῦται διά τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν εἰς τήν θείαν λατρείαν καί ἰδίᾳ εἰς τό μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

4. Ἡ τεσσαρακονθήμερος νηστεία τοῦ Κυρίου κατέστη ὑπόδειγμα τῆς νηστείας τῶν πιστῶν, ἡ ὁποία ἐνεργοποιεῖ τήν μετοχήν αὐτῶν εἰς τήν ὑπακοήν τοῦ Κυρίου, ἵνα δι' αὐτῆς, «*ὃ μὴ φυλάξαντες ἀποβεβλήκαμεν, φυλάξαντες ἀπολάβωμεν*» (Γρηγορίου Θεολόγου, *Λόγος ΜΕ', Εἰς τό Ἅγιον Πάσχα*,28. PG 36, 661C). Ἡ χριστοκεντρική κατανόησις τοῦ πνευματικοῦ χαρακτῆρος τῆς νηστείας, ἰδίᾳ τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, κανών εἰς τήν καθ' ὅλου πατερικήν παράδοσιν, συγκεφαλαιοῦται χαρακτηριστικῶς ὑπό

τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ: *«Ἐάν οὕτω νηστεύῃς, οὐ μόνον συμπάσχων ἔσῃ καὶ συννεκρούμενος, ἀλλὰ καὶ συνανιστάμενος καὶ συμβασιλεύων Χριστῷ εἰς αἰῶνας τοὺς ἀπεράντους· σύμφυτος γὰρ γεγονὼς διὰ τῆς τοιαύτης νηστείας τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀναστάσεως κοινωνὸς ἔσῃ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ζωῆς κληρονόμος»* (*Ὁμιλία ΙΓ', τῇ Ε' Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν*. PG 151, 161AB).

5. Κατά τήν ὀρθόδοξον παράδοσιν, τό μέτρον τῆς πνευματικῆς τελειώσεως εἶναι τό «*μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ*» (Ἐφεσ. δ', 13) καί ἕκαστος ὀφείλει, ἄν θέλῃ νά φθάσῃ εἰς αὐτό, νά ἀγωνισθῇ καί ὑψωθῇ ἀναλόγως. Ἀκριβῶς δέ διά τοῦτο, ἡ ἄσκησις καί ὁ πνευματικός ἀγών δέν ἔχουν τέλος ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ὅπως καί ἡ τελειότης τῶν τελείων. Πάντες καλοῦνται νά ἀνταποκρίνωνται, ὅση δύναμις αὐτοῖς, εἰς τάς ἐπιταγάς τοῦ ὀρθοδόξου ὑψηλοῦ μέτρου μέ σκοπόν τήν κατά χάριν θέωσιν. Καί αὐτοί, παρ' ὅτι πράττουν πάντα τά διατεταγμένα, οὐδέποτε ὑψηλοφρονοῦν, ἀλλ' ὁμολογοῦν ὅτι «*δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν*» (Λουκ. ιζ'17, 10). Πάντες ἔχουν – κατά τήν ὀρθόδοξον περί πνευματικῆς ζωῆς ἀντίληψιν – χρέος νά μή ἐγκαταλείπουν τόν καλόν τῆς νηστείας ἀγῶνα, ἀλλ' ἐν αὐτομεμψίᾳ καί συναισθήσει τῆς ταπεινότητος τῆς καταστάσεως αὐτῶν, νά ἐπαφίενται διά τάς παραλείψεις των εἰς τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καθ' ὅσον Ὀρθόδοξος πνευματική ζωή εἶναι ἀνεπίτευκτος χωρίς τόν πνευματικόν ἀγῶνα τῆς νηστείας.

6. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ὡς φιλόστοργος μήτηρ, ὥρισε τά εἰς σωτηρίαν συμφέροντα καί προέταξε τούς ἱερούς καιρούς τῆς νηστείας ὡς θεοδώρητον «*φυλακτήριον*» τῆς καινῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς τῶν πιστῶν κατά πάσης ἐπιβουλῆς τοῦ ἀλλοτρίου. Στοιχοῦσα τοῖς θείοις Πατράσι, φυλάσσει, ὡς καί πρότερον, τά ἱερά ἀποστολικά θεσπίσματα, τούς συνοδικούς κανόνας καί τάς ἱεράς παραδόσεις, προβάλλει πάντοτε τάς ἱεράς νηστείας ὡς ἀρίστην ἐν τῇ ἀσκήσει τρίβον πνευματικῆς τελειώσεως καί σωτηρίας τῶν πιστῶν καί κηρύσσει τήν ἀνάγκην τηρήσεως ὑπ' αὐτῶν τῶν τεταγμένων νηστειῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ Κυρίου, ἤτοι τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, τῆς Τετάρτης καί τῆς Παρασκευῆς, αἵτινες μαρτυροῦνται ὑπό τῶν ἱερῶν κανόνων, ὡς καί τῶν νηστειῶν τῶν Χριστουγέννων, τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, καί τῶν μονοημέρων τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τῆς παραμονῆς τῶν Θεοφανείων καί τῆς ἀποτομῆς τῆς τιμίας κεφαλῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, πρός τούτοις δέ καί πασῶν τῶν κατά ποιμαντικήν μέριμναν ὁριζομένων ἑκάστοτε νηστειῶν ἤ τῶν κατά τήν προαίρεσιν τῶν πιστῶν τηρουμένων.

7. Ἡ Ἐκκλησία ὅμως ἔθετο ἅμα, κατά ποιμαντικήν διάκρισιν, καί ὅρια φιλανθρώπου οἰκονομίας τοῦ καθεστῶτος τῆς νηστείας. Διό καί προέβλεψε τήν δι' ἀσθένειαν τοῦ σώματος ἤ δι' ἀδήριτον ἀνάγκην ἤ καί διά τήν χαλεπότητα τῶν καιρῶν ἀνάλογον ἐφαρμογήν τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας κατά τήν ὑπεύθυνον κρίσιν καί ποιμαντικήν μέριμναν τοῦ σώματος τῶν ἐπισκόπων τῶν κατά τόπους Ἐκκλησιῶν.

8. Εἶναι γεγονός, ὅτι σήμερον πολλοί πιστοί δέν τηροῦν ἁπάσας τάς περί νηστείας διατάξεις, εἴτε ἐξ ὀλιγωρίας εἴτε λόγῳ τῶν ὑπαρχουσῶν συνθηκῶν ζωῆς, οἱαιδήποτε κἄν ὦσιν αὗται. Ἅπασαι ὅμως αἱ περιπτώσεις αὗται τῆς χαλαρώσεως τῶν περί νηστείας ἱερῶν διατάξεων, εἴτε εἶναι γενικώτεραι, εἴτε ἀτομικαί, δέον ὅπως τυγχάνουν τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας, διότι ὁ Θεός «*οὐ θέλει τόν θά-*

νατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν» (πρβλ. Ἰεζ. λγ', 11), χωρίς ὅμως νά περιφρονῆται ἡ ἀξία τῆς νηστείας. Ὅθεν διά τούς ἔχοντας δυσκολίαν εἰς τήν τήρησιν τῶν ἰσχυουσῶν περί νηστείας διατάξεων εἴτε ἐκ λόγων ἀτομικῶν (ἀσθένεια, στράτευσις, συνθῆκαι ἐργασίας κ.λπ.) εἴτε γενικωτέρων (εἰδικαί συνθῆκαι ἐπικρατοῦσαι εἴς τινας χώρας ἀπό πλευρᾶς κλίματος, καθώς καί κοινωνικο-οἰκονομικαί ἰδιαιτερότητες τινῶν χωρῶν λ.χ. ἀδυναμία εὑρέσεως νηστησίμων τροφῶν) ἐπαφίεται εἰς τήν διάκρισιν τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νά καθορίσουν τήν φιλάνθρωπον οἰκονομίαν καί ἐπιείκειαν, ἀπαλύνουσαι, κατά τάς εἰδικὰς ταύτας περιπτώσεις, τὸ τυχὸν «στυφόν» τῶν ἱερῶν νηστειῶν. Πάντα δέ ταῦτα ἐντός τῶν πλαισίων τῶν ὡς ἄνω λεχθέντων καί ἐπί τῷ σκοπῷ νά μή ἀτονήσῃ ποσῶς ὁ ἱερός θεσμός τῆς νηστείας. Ἡ φιλάνθρωπος αὕτη συγκατάβασις πρέπει νά ἀσκηθῇ ὑπό τῆς Ἐκκλησίας μετά πάσης φειδοῦς, ὁπωσδήποτε δέ ἐπί τό ἐπιεικέστερον διά τάς νηστείας ἐκείνας, δι' ἅς δέν ὑπάρχει ὁμοιόμορφος πάντοτε καί εἰς ἁπάσας τάς περιπτώσεις παράδοσις καί πρᾶξις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. «*... Καλόν τὸ νηστεύειν πᾶσαν ἡμέραν, ἀλλ' ὁ μή ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω. Ἐν τοῖς τοιούτοις οὐ νομοθετεῖν, οὐ βιάζεσθαι, οὐκ ἀναγκαστικῶς ἄγειν τὸ ἐγχειρισθὲν προσήκει ποίμνιον, πειθοῖ δὲ μᾶλλον, καὶ ἠπιότητι, καὶ λόγῳ ἅλατι ἠρτυμένῳ..*»(Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Περί τῶν ἁγίων νηστειῶν*, 3. PG 95, 68B).

9. Ἡ πρό τῆς θείας κοινωνίας νηστεία τριῶν ἢ περισσοτέρων ἡμερῶν ἐπαφίεται εἰς τήν εὐλάβειαν τῶν πιστῶν, συμφώνως καί πρός τά λόγια τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου «*… μ' ὅλον ὁποῦ ἀπὸ τοὺς θείους Κανόνας νηστεία πρὸ τῆς Μεταλήψεως οὐ διορίζεται· οἱ δυνάμενοι δὲ νηστεύειν πρὸ αὐτῆς καὶ ὁλόκληρον ἑβδομάδα, καλῶς ποιοῦσι*» (*Ἑρμηνεία εἰς τὸν κανόνα ιγ' τῆς Στ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου*,Πηδάλιον, 191). Ὅμως, τό σύνολον τῶν πιστῶν τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλει νά τηρῇ τάς ἱεράς νηστείας καί τήν ἀπό μεσονυκτίου ἀσιτίαν προκειμένου νά προσέρχηται τακτικῶς εἰς τήν θείαν Μετάληψιν, ἥτις εἶναι ἡ κατ' ἐξοχήν ἔκφρασις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὀντότητος, νά ἐθισθῇ δέ ὥστε νά νηστεύῃ εἰς ἔνδειξιν μετανοίας, εἰς ἐκπλήρωσιν πνευματικῆς ὑποσχέσεως, πρός ἐπίτευξιν ἱεροῦ τινος σκοποῦ, εἰς καιρούς πειρασμοῦ, ἐν συνδυασμῷ πρός αἰτήματα αὐτοῦ παρά τοῦ Θεοῦ, πρό τοῦ βαπτίσματος (διά τούς προσερχομένους εἰς τό βάπτισμα ἐνηλίκους), πρό τῆς χειροτονίας, εἰς περιπτώσεις ἐπιτιμίων, κατά τάς ἱεράς ἀποδημίας καί εἰς ἄλλας παρομοίας περιστάσεις.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος, Πρόεδρος
† ὁ Ἀλεξανδρείας Θεόδωρος
† ὁ Ἱεροσολύμων Θεόφιλος
† ὁ Σερβίας Εἰρηναῖος
† ὁ Ρουμανίας Δανιήλ
† ὁ Νέας Ἰουστινιανῆς καί πάσης Κύπρου Χρυσόστομος
† ὁ Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Ἱερώνυμος
† ὁ Βαρσοβίας καί πάσης Πολωνίας Σάββας
† ὁ Τιράνων καί πάσης Ἀλβανίας Ἀναστάσιος
† ὁ Πρέσοβ καί πάσης Τσεχίας καί Σλοβακίας Ραστισλάβ

Ἀντιπροσωπεία Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου

† ὁ Καρελίας καί πάσης Φιλλανδίας Λέων
† ὁ Ταλλίνης καί πάσης Ἐσθονίας Στέφανος
† ὁ Γέρων Περγάμου Ἰωάννης
† ὁ Γέρων Ἀμερικῆς Δημήτριος
† ὁ Γερμανίας Αὐγουστῖνος
† ὁ Κρήτης Εἰρηναῖος
† ὁ Ντένβερ Ἡσαΐας
† ὁ Ἀτλάντας Ἀλέξιος
† ὁ Πριγκηποννήσων Ἰάκωβος
† ὁ Προικοννήσου Ἰωσήφ
† ὁ Φιλαδελφείας Μελίτων
† ὁ Γαλλίας Ἐμμανουήλ
† ὁ Δαρδανελλίων Νικήτας
† ὁ Ντητρόϊτ Νικόλαος
† ὁ Ἁγίου Φραγκίσκου Γεράσιμος
† ὁ Κισάμου καί Σελίνου Ἀμφιλόχιος
† ὁ Κορέας Ἀμβρόσιος
† ὁ Σηλυβρίας Μάξιμος
† ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἀμφιλόχιος
† ὁ Διοκλείας Κάλλιστος
† ὁ Ἱεραπόλεως Ἀντώνιος, ἐπί κεφαλῆς τῶν Οὐκρανῶν Ὀρθοδόξων ἐν ΗΠΑ
† ὁ Τελμησσοῦ Ἰώβ
† ὁ Χαριουπόλεως Ἰωάννης, ἐπί κεφαλῆς τῆς Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας τῶν ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ Ὀρθοδόξων Παροικιῶν Ρωσσικῆς Παραδόσεως
† ὁ Νύσσης Γρηγόριος, ἐπί κεφαλῆς τῶν Καρπαθορρώσσων Ὀρθοδόξων ἐν ΗΠΑ

Ἀντιπροσωπεία Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας

† ὁ Γέρων Λεοντοπόλεως Γαβριήλ
† ὁ Ναϊρόμπι Μακάριος
† ὁ Καμπάλας Ἰωνᾶς
† ὁ Ζιμπάμπουε καί Ἀγκόλας Σεραφείμ
† ὁ Νιγηρίας Ἀλέξανδρος
† ὁ Τριπόλεως Θεοφύλακτος
† ὁ Καλῆς Ἐλπίδος Σέργιος
† ὁ Κυρήνης Ἀθανάσιος
† ὁ Καρθαγένης Ἀλέξιος
† ὁ Μουάνζας Ἱερώνυμος
† ὁ Γουϊνέας Γεώργιος

† ὁ Ἑρμουπόλεως Νικόλαος
† ὁ Εἰρηνουπόλεως Δημήτριος
† ὁ Ἰωαννουπόλεως καί Πρετορίας Δαμασκηνός
† ὁ Ἄκκρας Νάρκισσος
† ὁ Πτολεμαΐδος Ἐμμανουήλ
† ὁ Καμερούν Γρηγόριος
† ὁ Μέμφιδος Νικόδημος
† ὁ Κατάγκας Μελέτιος
† ὁ Μπραζαβίλ καί Γκαμπόν Παντελεήμων
† ὁ Μπουρούντι καί Ρουάντας Ἰννοκέντιος
† ὁ Μοζαμβίκης Χρυσόστομος
† ὁ Νιέρι καί Ὄρους Κένυας Νεόφυτος

Ἀντιπροσωπεία Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων

† ὁ Φιλαδελφείας Βενέδικτος
† ὁ Κωνσταντίνης Ἀρίσταρχος
† ὁ Ἰορδάνου Θεοφύλακτος
† ὁ Ἀνθηδῶνος Νεκτάριος
† ὁ Πέλλης Φιλούμενος

Ἀντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Σερβίας

† ὁ Ἀχρίδος καί Σκοπίων Ἰωάννης
† ὁ Μαυροβουνίου καί Παραθαλασσίας Ἀμφιλόχιος
† ὁ Ζάγκρεμπ καί Λιουμπλιάνας Πορφύριος
† ὁ Σιρμίου Βασίλειος
† ὁ Βουδιμίου Λουκιανός
† ὁ Νέας Γκρατσάνιτσας Λογγῖνος
† ὁ Μπάτσκας Εἰρηναῖος
† ὁ Σβορνικίου καί Τούζλας Χρυσόστομος
† ὁ Ζίτσης Ἰουστῖνος
† ὁ Βρανίων Παχώμιος
† ὁ Σουμαδίας Ἰωάννης
† ὁ Μπρανιτσέβου Ἰγνάτιος
† ὁ Δαλματίας Φώτιος
† ὁ Μπίχατς καί Πέτροβατς Ἀθανάσιος
† ὁ Νίκσιτς καί Βουδίμλιε Ἰωαννίκιος
† ὁ Ζαχουμίου καί Ἑρζεγοβίνης Γρηγόριος
† ὁ Βαλιέβου Μιλούτιν
† ὁ ἐν Δυτικῇ Ἀμερικῇ Μάξιμος
† ὁ ἐν Αὐστραλίᾳ καί Νέᾳ Ζηλανδίᾳ Εἰρηναῖος

† ὁ Κρούσεβατς Δαυΐδ
† ὁ Σλαυονίας Ἰωάννης
† ὁ ἐν Αὐστρίᾳ καί Ἑλβετίᾳ Ἀνδρέας
† ὁ Φραγκφούρτης καί ἐν Γερμανίᾳ Σέργιος
† ὁ Τιμοκίου Ἱλαρίων

Ἀντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Ρουμανίας

† ὁ Ἰασίου καί Μολδαβίας καί Μπουκοβίνης Θεοφάνης
† ὁ Σιμπίου καί Τρανσυλβανίας Λαυρέντιος
† ὁ Βάντ, Φελεάκ καί Κλούζ καί Κλούζ, Ἄλμπας, Κρισάνας καί Μαραμοῦρες Ἀνδρέας
† ὁ Κραϊόβας καί Ὀλτενίας Εἰρηναῖος
† ὁ Τιμισοάρας καί Βανάτου Ἰωάννης
† ὁ ἐν Δυτικῇ καί Νοτίῳ Εὐρώπῃ Ἰωσήφ
† ὁ ἐν Γερμανίᾳ καί Κεντρικῇ Εὐρώπῃ Σεραφείμ
† ὁ Τιργοβιστίου Νήφων
† ὁ Ἄλμπα Ἰούλια Εἰρηναῖος
† ὁ Ρώμαν καί Μπακάου Ἰωακείμ
† ὁ Κάτω Δουνάβεως Κασσιανός
† ὁ Ἀράντ Τιμόθεος
† ὁ ἐν Ἀμερικῇ Νικόλαος
† ὁ Ὁράντεα Σωφρόνιος
† ὁ Στρεχαΐας καί Σεβερίνου Νικόδημος
† ὁ Τουλσέας Βησσαρίων
† ὁ Σαλάζης Πετρώνιος
† ὁ ἐν Οὐγγαρίᾳ Σιλουανός
† ὁ ἐν Ἰταλίᾳ Σιλουανός
† ὁ ἐν Ἱσπανίᾳ καί Πορτογαλίᾳ Τιμόθεος
† ὁ ἐν Βορείῳ Εὐρώπῃ Μακάριος
† ὁ Πλοεστίου Βαρλαάμ, Βοηθός παρά τῷ Πατριάρχῃ
† ὁ Λοβιστέου Αἰμιλιανός, Βοηθός παρά τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ριμνικίου
† ὁ Βικίνης Ἰωάννης Κασσιανός, Βοηθός παρά τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ ἐν Ἀμερικῇ

Ἀντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Κύπρου

† ὁ Πάφου Γεώργιος
† ὁ Κιτίου Χρυσόστομος
† ὁ Κυρηνείας Χρυσόστομος
† ὁ Λεμεσοῦ Ἀθανάσιος
† ὁ Μόρφου Νεόφυτος
† ὁ Κωνσταντίας - Ἀμμοχώστου Βασίλειος

† ὁ Κύκκου καί Τηλλυρίας Νικηφόρος
† ὁ Ταμασοῦ καί Ὀρεινῆς Ἡσαΐας
† ὁ Τριμυθοῦντος καί Λευκάρων Βαρνάβας
† ὁ Καρπασίας Χριστοφόρος
† ὁ Ἀρσινόης Νεκτάριος
† ὁ Ἀμαθοῦντος Νικόλαος
† ὁ Λήδρας Ἐπιφάνιος
† ὁ Χύτρων Λεόντιος
† ὁ Νεαπόλεως Πορφύριος
† ὁ Μεσαορίας Γρηγόριος

Ἀντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Ἑλλάδος

† ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καί Θάσου Προκόπιος
† ὁ Περιστερίου Χρυσόστομος
† ὁ Ἠλείας Γερμανός
† ὁ Μαντινείας καί Κυνουρίας Ἀλέξανδρος
† ὁ Ἄρτης Ἰγνάτιος
† ὁ Διδυμοτείχου, Ὀρεστιάδος καί Σουφλίου Δαμασκηνός
† ὁ Νικαίας Ἀλέξιος
† ὁ Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου Ἱερόθεος
† ὁ Σάμου καί Ἰκαρίας Εὐσέβιος
† ὁ Καστορίας Σεραφείμ
† ὁ Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ Ἰγνάτιος
† ὁ Κασσανδρείας Νικόδημος
† ὁ Ὕδρας, Σπετσῶν καί Αἰγίνης Ἐφραίμ
† ὁ Σερρῶν καί Νιγρίτης Θεολόγος
† ὁ Σιδηροκάστρου Μακάριος
† ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως Ἄνθιμος
† ὁ Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως Βαρνάβας
† ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος
† ὁ Ἰλίου, Ἀχαρνῶν καί Πετρουπόλεως Ἀθηναγόρας
† ὁ Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης Ἰωάννης
† ὁ Νέας Ἰωνίας καί Φιλαδελφείας Γαβριήλ
† ὁ Νικοπόλεως καί Πρεβέζης Χρυσόστομος
† ὁ Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὄρους καί Ἀρδαμερίου Θεόκλητος

Ἀντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Πολωνίας

† ὁ Λούτζ καί Πόζναν Σίμων
† ὁ Λούμπλιν καί Χέλμ Ἄβελ
† ὁ Μπιαλύστοκ καί Γκντάνσκ Ἰάκωβος

† ὁ Σιεμιατίτσε Γεώργιος

† ὁ Γκορλίτσε Παΐσιος

Ἀντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Ἀλβανίας

† ὁ Κορυτσᾶς Ἰωάννης

† ὁ Ἀργυροκάστρου Δημήτριος

† ὁ Ἀπολλωνίας καί Φίερ Νικόλαος

† ὁ Ἐλμπασάν Ἀντώνιος

† ὁ Ἀμαντίας Ναθαναήλ

† ὁ Βύλιδος Ἄστιος

Ἀντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Τσεχίας καί Σλοβακίας

† ὁ Πράγας Μιχαήλ

† ὁ Σούμπερκ Ἠσαΐας